

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

З. М. ТІТЕНКО, старший викладач кафедри фінансів
ORCID: 0000-0001-5816-5519

О. В. ГУДЗЬ, студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: zoyateslenko@ukr.net; alexwiroa@gmail.com

Анотація. В умовах реформування відносин власності і форм господарювання виникає гостра необхідність дослідження інвестиційного клімату функціонування сільськогосподарських підприємств з урахуванням регіональних особливостей. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств у значній мірі залежить від ролі і місця цієї галузі у системі агропромислового комплексу, насамперед це стосується характеру економічних відносин між сільським господарством та іншими сферами агропромислового комплексу.

Сучасний стан інвестиційного клімату в Україні іноземними інвесторами оцінюється як незадовільний. Сектор кредитних і банківських послуг також не виявляє активного інтересу до проектів інвестицій у сільськогосподарське виробництво, що в умовах слабкого розвинутого лізингу призвело до ситуації, коли основним джерелом фінансування інвестицій є власні кошти підприємств та організацій.

На інвестиційну привабливість сільського господарства впливає велика кількість різноманітних факторів. Їхній вплив не є однаковим і статичним, а навпаки, в різні періоди часу в тій чи іншій мірі впливає той чи інший набір факторів. Регіональні особливості інвестування сільського господарства України впливають не тільки на оснащення підприємств аграрного сектору матеріально-технічними засобами, а й на результати їх господарської діяльності та інвестиційну привабливість в цілому.

У статті проаналізовано стан капітальних вкладень в сільському господарстві України та динаміку галузевої структури освоєних коштів в аграрному секторі. Проаналізовано вплив капітальних вкладень на економічну ефективність діяльності підприємств. Визначено основні чинники, що стримують розвиток інвестиційної діяльності в регіонах.

Ключові слова: інвестиції, капітальні вкладення, ефективність, сільське господарство, групування.

Актуальність.

Сільське господарство посідає провідне місце в розвитку економіки України, тому важливим є підвищен-

ня ефективності діяльності аграрних підприємств. У вирішенні даного питання значну роль відіграють інвестиції. У сучасних економічних умовах питання залучення внутрішніх та зов-

нішніх інвестицій, а також раціональне їх використання набуває особливої актуальності. Сучасний стан ринкових перетворень в Україні потребує таких умов, які б гарантували економічну безпеку інвесторам та забезпечували б інноваційний розвиток вітчизняної економіки. Для ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств та виробництва конкурентоспроможної продукції необхідні значні інвестиційні ресурси, що дасть можливість вирішити питання оновлення матеріально-технічної бази.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженням теоретичних та практичних аспектів інвестиційної діяльності розглядалися в працях вітчизняних та зарубіжних вчених: М. Герасимчука, В. Гончарова, В. Горьового, Б. Данилишина, Н. Давиденко, А. Загороднього, М. Кісіля, М. Лесечка, Л. Петкової, С. Степаненка та ін. Більшість вчених досліджували теоретичні аспекти інвестиційної діяльності, проте, питання підвищення рівня інвестиційної привабливості саме аграрного сектору потребує поглибленого дослідження.

Мета дослідження – з'ясувати тенденції та стан капітальних інвестицій у сільському господарстві та обґрунтувати пропозиції щодо їх підвищення.

Матеріали і методи дослідження.

Під час написання статті були використані такі основні методи дослідження як: метод аналізу та синтезу, групування, метод порівняння, економіко-статистичний та абстрактно-логічний методи.

Результати дослідження та їх обговорення.

В умовах загострення ринкової конкуренції між підприємствами за нові ринки збуту готової продукції оцінка інвестиційної привабливості окремого суб'єкта є важливим питанням. Оскільки, з одного боку – це основа для розробки його інвестиційної політики, а з іншого – можливість виявити недоліки в діяльності підприємства, передбачити заходи щодо їх ліквідації та покращити можливості залучення інвестиційних ресурсів. А це допомагає інвесторам визначитися у своєму рішенні про інвестування.

Динаміка капітальних інвестицій в сільському господарстві України свідчить про стрімке збільшення їх обсягів, особливо за останні два роки. Варто відмітити, що за останні п'ять років капітальні інвестиції зросли в 3,5 рази і склали 64243 млн грн. Слід зауважити, що частка капітальних інвестицій в загальній їх сумі теж зростала. В останні роки прослідковується позитивна динаміка: якщо у 2013 році їх частка становила 7,44 % у загальній кількості, то у 2017 році – 14,33 %, тобто зростала майже вдвічі (рис. 1).

В умовах економічної кризи в аграрному секторі економіки погіршується інвестиційна діяльність, про що свідчить індекс капітальних інвестицій, який відображає зміну капітальних інвестицій. Так, незважаючи на зростання обсягу капітальних інвестицій, прослідковується неоднорідність індексу капітальних інвестицій. Так, відмічається стрімке зростання індексу у 2015 році – 160,4 %, проте у 2017 році він суттєво знизився – 127,3 %. Для порівняння варто відмітити, що індекс капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів у 2017 році склав лише 88,9 % (рис. 2).

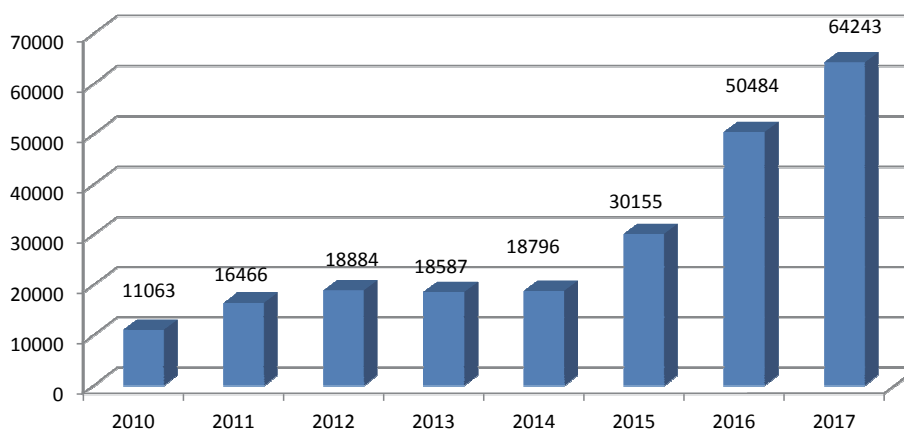

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій в сільському господарстві України, млн грн

Джерело: сформовано автором на основі [5]

Стимулювання інвестиційних процесів у сільському господарстві є одним із пріоритетних завдань, яке вимагає вирішення ряду проблем на всіх рівнях господарювання. Інвестиційна стратегія розвитку України має бути планомірно спрямована у сільськогосподарське виробництво, продуктивне функціонування якого забезпечить продовольчу безпеку країни, здоров'я населення, ефектив-

ний розвиток переробних галузей, машинобудування для АПК та ін.

Галузева структура освоєних коштів у сільському господарстві характеризується значною нерівномірністю. Пріоритетним напрямом у сільському господарстві упродовж тривалого часу було рослинництво, частка якого в загальному обсязі інвестицій в аграрний сектор економіки зросла з 71 % у 2013 році до 85 %

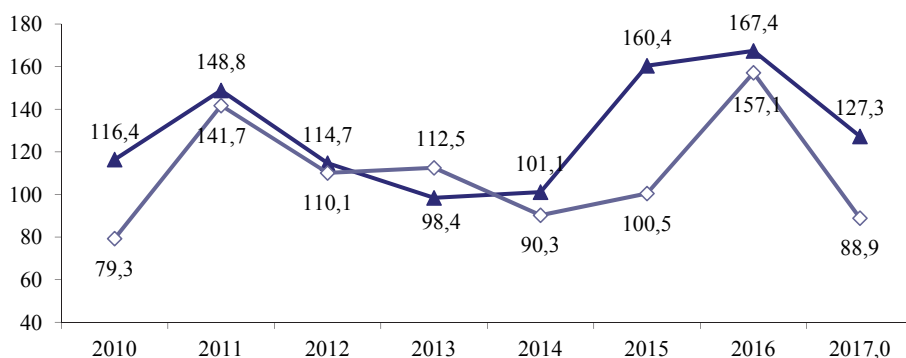

Рис. 2. Індеси капітальних інвестицій в Україні, %

Джерело: сформовано автором на основі [5]

у 2017 році (табл. 1). Обсяг вкладених коштів у розвиток рослинництва зросла більше ніж у 4 рази і досягає 54237,7 млн грн.

Ситуація щодо інвестування коштів у розвиток тваринництва є дещо іншою. Незважаючи на те, що протягом останніх п'яти років освоєння капітальних інвестицій у тваринництві зросли майже удвічі, проте, у структурі їх частка зменшилася з 21,5 % у 2013 році до 11 % у 2017 році. Дана ситуація пояснюється низькою привабливістю та збитковістю багатьох видів продукції тваринництва. Значна частина тваринницьких приміщень фізично і морально зношена, різко зменшилися поголів'я худоби та обсяги виробництва продукції галузі.

Динамка інвестицій у тваринницьку галузь в окремих регіонах істотно відрізняються. Так, на розвиток тваринництва найбільше коштів було спрямовано в Київській області у 2017 році – 1112,9; у Полтавській – 352,7 млн грн та Чернігівській 207,7 млн грн у 2017 році; незначні показ-

ники залучення інвестицій у Закарпатській області лише 1,9 млн грн. на розвиток тваринництва у 2017 році.

Варто зазначити, що основним джерелом фінансування капітальних інвестицій в аграрній сфері протягом тривалого часу залишаються власні кошти підприємств, за рахунок яких у 2017 році освоєно 70 % загального обсягу.

На інвестиційну привабливість аграрних підприємств впливають зовнішні і внутрішні фактори, які слід розглядати як рушійні сили, що забезпечують створення конкурентних переваг для конкретного підприємства у боротьбі за обмежені інвестиційні ресурси [1, с. 381].

До факторів зовнішнього середовища, що мають суттєвий вплив на інвестиційну привабливість підприємств варто віднести економічні, політичні, науково-технічні та екологічні. Проте потрібно розуміти, що, незважаючи на значну роль зовнішніх факторів і доцільність їх врахування за оцінки інвестиційної привабливості аграрних підприємств, не варто переоцінювати

1. Освоєно (використано) капітальних інвестицій за напрямками сільського господарства, млн грн

	2013	2014	2015	2016	2017	2017 у % до 2013 р.
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	18175,0	18388,1	29309,7	49660,0	63400,7	348,8
Вирощування однорічних і дворічних культур	12942,0	13388,4	21462,1	40883,4	54237,7	419,1
Вирощування багаторічних культур	704,4	434,8	554,2	865,3	857,8	121,8
Відтворення рослин	40,7	61,9	31,2	41,6	101,6	249,3
Тваринництво	3919,5	3689,9	6259,4	6356,9	6985,2	178,2
Змішане сільське господарство	190,0	85,2	129,5	426,3	301,3	158,6
Інші діяльність	378,3	727,8	873,3	1086,4	917,1	242,4

Джерело: власні розрахунки

їх вплив [2, с. 87; 3, с. 595]. Як свідчить практика, для інвесторів значну роль відіграє фінансова стабільність та інвестиційна привабливість конкретного підприємства, незважаючи на характеристику зовнішніх чинників.

Тому у процесі дослідження значну увагу варто приділяти внутрішнім факторам. До них варто віднести фінансово-економічні, виробничо-технічні, організаційні та інформаційні.

На інвестиційну привабливість сільського господарства впливає велика кількість різноманітних факторів. Їхній вплив не є однаковим і статичним, а навпаки, в різні періоди часу в тій чи іншій мірі впливає той або інший набір факторів. Виходячи з того, що в умовах сталої економіки ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств визначає їх інвестиційну привабливість, яка й обумовлює подальшу здатність до розширеного відтворення в умовах різноукладності сучасної економіки та сільського господарства в цілому.

Розподіл регіонів України за обсягами капітальних інвестицій на 1 га сільськогосподарських угідь підтверджує той факт, що зі збільшенням капітальних вкладень підвищується економічна ефективність діяльності підприємств. Із зростанням обсягів інвестицій відбувається зростання економічних показників. Так, в областях, які мають понад 2600 грн капітальних вкладень на 1 га сільськогосподарських угідь валова продукція на 1 га с.-г. угідь становить 9763,13 грн, що на 40 % більше ніж у середньому по Україні. Чистий прибуток на 1 га сільськогосподарських угідь у цій групі є найвищим – 4989,47 грн, що більше середнього на 16 % (табл. 2).

Регіональні особливості інвестування сільського господарства України впливають не тільки на оснащення підприємств аграрного сектору матеріально-технічними засобами, а й на результати їх господарської діяльності та інвестиційну привабливість. Кращі природно-кліматичні умови, вищий

2. Групування регіонів України за обсягами капітальних інвестицій на 1 га сільськогосподарських угідь, 2015 – 2017 рр.

Показники	Група областей за обсягами інвестицій на 1 га сільськогосподарських угідь, грн			
	до 2000	від 2100 до 2600	більше 2600	в середньому
Кількість областей	7	9	8	24
Капітальні івестиції на 1 га с.-г. угідь, грн.	1624,78	2334,31	3328,41	2313,10
Валова продукція на 1 га с.-г. угідь, грн.	4785,72	7318,62	9763,13	7008,68
у т.ч. рослинництва	4208,16	5642,43	6699,25	5397,48
тваринництва	577,56	1676,19	3063,89	1611,20
Продуктивність праці, тис грн.	258,27	281,88	305,86	282,66
Чистий прибуток на 1 га с.-г. угідь, грн.	3275,87	4437,11	4989,47	4298,79

Джерело: власні розрахунки

рівень інвестиційного забезпечення і потужніший виробничий потенціал сприяють успішному розвитку всіх галузей сільського господарства. Тому пошук можливостей залучення інвестицій для розвитку аграрної сфери, створення сприятливих умов для вітчизняних та іноземних інвесторів є ключовими у вирішенні проблеми подолання наслідків фінансової кризи, прискорення темпів інвестування сільського господарства [4].

У розподілі інвестицій за регіонами країни зберігається надмірна диференціація. Інвестиції здебільшого сконцентровано у економічно розвинутих регіонах, де є можливість швидкої окупності таких вкладень, протягом останніх років найбільше капітальних вкладень в сільськогосподарське господарство Київської, Полтавської та Вінницької області. Водночас у сільськогосподарських підприємствах Закарпатської, Чернігівської, Івано-Франківської та Волинської областей обсяги інвестицій в останні роки були мінімальними. Усе це не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку країни та посилює подальше зростання регіональних диспропорцій.

Висновки і перспективи.

Тенденції залучення інвестицій в сільське господарство свідчать про необхідність перегляду інвестиційної політики, основні її напрямки повинні враховувати особливості аграрного сектору. Враховуючи специфіку інвестиційної діяльності в сільському господарстві, лише раціонального використання інвестиційних ресурсів та створення сприятливого інвестиційного клімату забезпечить ефективність галузі в цілому. Стимулювання інвестиційних процесів у сільському

господарстві є одним із пріоритетних завдань, яке вимагає вирішення ряду проблем на всіх рівнях господарювання. Перш за все покращення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності аграрних підприємств шляхом збільшення довгострокового кредитування на фоні зменшення короткострокового використання кредитів; зниження простроченої кредитної заборгованості за рахунок покращення платіжної дисципліни, а також оптимального співвідношення власних та залучених фінансових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Товстенюк О. В. Інвестиційна привабливість як об'єкт діагностики. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2012. № 727. С. 381-386.
2. Давиденко Н. М. Оцінка інвестиційної привабливості регіону в умовах сучасних викликів. Економічний форум. 2017. № 2. С.86-93
3. Жарун О. В., Соколюк С. Ю., Ткачук С. П. Особливості інвестування аграрних підприємств. Молодий вчений. 2016. № 11(38). С. 594-597.
4. Юрчик І. Б., Маценко А. А. Іноземні інвестиції в Україні: проблеми і перспективи. Молодий вчений. 2016. № 5(32). С. 204-207.
5. Стан інвестиційної діяльності в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=096>

References

1. Tovstenyuk O.V. (2012). Investment attractiveness as an object of diagnostics. Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic", 727 : 381-386.
2. Davydenko N.M. (2017). Estimation of investment attractiveness of the region in the context of modern challenges. Economic forum, 2 : 86-93.

3. Zharun O.V., Sokolyuk S.Yu., Tkachuk S.P. (2016). Features of investing in agrarian enterprises. *Young scientist*, 11(38) : 594-597.
4. Yurchyk I.B., Matsenko A.A. (2016). Foreign Investments in Ukraine: Problems and Prospects. *Young scientist*, 5(32) : 204-207.
5. Status of investment activity in Ukraine. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. Available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=096>

Z. Titenko, O. Hudz (2019). Features of investment activity of agricultural enterprises . BIOECONOMICS AND AGRARIAN BUSINESS, 10(1): 128-135.

<http://doi.org/10.31548/bioeconomy2019.01.128>

Abstract. *In conditions of the reform of property relations and forms of management, there is an urgent need to study the investment climate of agricultural enterprises functioning taking into account regional peculiarities. The investment activity of agricultural enterprises depends to a large extent on the role and place of this industry in the agro-industrial complex, first of all it concerns the nature of economic relations between agriculture and other spheres of the agro-industrial complex.*

The current state of the investment climate in Ukraine is estimated by foreign investors as unsatisfactory. The lending and banking sector also does not show active interest in investment projects in agricultural production, which, in the context of underdeveloped leasing, has led to a situation where the main source of financing of investments is the own funds of enterprises and organizations.

The investment attractiveness of agriculture is influenced by a large number of different factors. Their influence is not the same and static, and vice versa, at different periods of time in one form or another influences one or another set of factors. Regional features of agricultural investment in Ukraine affect not only the equipment of agricultural enterprises by material and technical means, but also the results of their economic activity and investment attractiveness in general.

The article analyzes the state of capital investments in agriculture in Ukraine and the dynamics of the sectoral structure of the developed funds in the agrarian sector. The influence of capital investments on the economic efficiency of enterprises activity is analyzed. The main factors hindering the development of investment activity in the regions are determined.

Keywords: *investments, capital investments, efficiency, agriculture, grouping.*

З. М. Титенко, А. В. Гудзь (2019). Особенности инвестиционной деятельности аграрных предприятий . БІОЕКОНОМІКА ТА АГРАРНИЙ БІЗНЕС, 10(1): 128-135.
<http://doi.org/10.31548/bioeconomy2019.01.128>

Аннотация. *В условиях реформирования отношений собственности и форм хозяйствования возникает острая необходимость исследования инвестиционного климата функционирования сельскохозяйственных предприятий с учетом региональных особенностей. Инвестиционная деятельность сельскохозяйственных предприятий в значительной степени зависит от роли и места этой отрасли в системе агропромышленного комплекса, прежде всего это касается характера экономических отношений между сельским хозяйством и другими сферами агропромышленного комплекса.*

Современное состояние инвестиционного климата в Украине иностранными инвесторами оценивается как неудовлетворительное. Сектор кредитных и банковских услуг также не проявляет активного интереса к проектам инвестиций в сельскохозяйственное производство, что в условиях слаборазвитого лизинга привело к ситуации, когда основным источником финансирования инвестиций являются собственные средства предприятий и организаций.

На инвестиционную привлекательность сельского хозяйства влияет большое количество различных факторов. Их влияние не является одинаковым и статическим, а наоборот, в разные периоды времени в той или иной степени влияет тот или иной набор факторов. Региональные особенности инвестирования сельского хозяйства Украины влияют не только на оснащение предприятий аграрного сектора материально-техническими средствами, но и на результаты их хозяйственной деятельности и инвестиционную привлекательность в целом.

В статье проанализированы состояние капитальных вложений в сельском хозяйстве Украины и динамика отраслевой структуры освоенных средств в аграрном секторе. Проанализировано влияние капитальных вложений на экономическую эффективность деятельности предприятий. Определены основные факторы, сдерживающие развитие инвестиционной деятельности в регионах.

Ключевые слова: *инвестиции, капитальные вложения, эффективность, сельское хозяйство, группировки..*
